
JÄMSTÄLLDHETSFRÅGAN

UTMANAR

ANNA BOMAN & PER SCHLINGMANN

De politiska ingenjörerna har tagit initiativet i jämställdhetsdebatten. Bengt Westerberg och Maria-Pia Boethius, inspirerade av Susan Faludi, har gjort gemensam sak. Problemet är att deras politik leder till mindre jämställdhet. Inte mer.

Under 80-talet sägs högern tillskansat sig en hegemoni i synen på att lösningarna på människors problem i första hand inte är politiska. Valfärdsstaten framstod för många som allt för genomreglerad och överbyggd. För att människor skulle ges ökad frihet och långsiktigt garanteras välfärd ställdes krav på mindre offentlig finansiering och inblandning. Till stora delar lever denna bild än idag. De allra flesta vet, det må vara medvetet eller omedvetet, att vi överkonsumerar och att välfärdsstaten i dess nuvarande konstruktion därmed är omöjlig.

Reglera kvinnor

I vissa frågor är det dock precis tvärtom. Jämställdhetsfrågan är ett sådant exempel.

ANNA BOMAN och PER SCHLINGMANN är projektledare respektive pressekreterare på Moderata Ungdomsförbundets riksförbund.

Sedan ett tag tillbaka har diskussionen rejält tagit fart. Kanske kan diskussionen kring Susan Faludis "Backlash" sägas markera den verkliga startpunkten i debatten. Debatten har sedan dess ingalunda mojnats. Den manliga jämställdhetsministern Bengt Westerberg talar sig varm för att reglera in kvinnor i alla samhällssektorer, Peter Örn och sedermera även socialdemokraterna och regeringen, vill genom kvotering i föräldraförsäkringen styra pappor till att vara hemma mer med sina barn och dagligen får man inbjudningar till olika seminarier om dessa frågor. Kröningen i den svenska debatten får väl sägas vara planen på Maria-Pia Boethius kvinnoparti, Stödstrumporna. De politiska ingenjörerna har utan tvekan initiativet i debatten.

Grunden för den borgerliga hegemonin brukar sägas vara att vi besitter problemformuleringsprivilegiet. Med detta avses att vi äger initiativet att formulera frågans problem. I jämställdhets-

debatten bär inte vi på detta. Istället verkar det vara så att när en ny "orättvisa" definieras som att det svenska samhället är ojämnt riktas samfällt krav på politiska lösningar. När problemen definieras som samhällseliga och politiska istället för som attitydproblem ställs lätt krav på politiska lösningar istället för ett ökat personligt ansvarstagande. Om bara syftet är ädelt finns ingen gräns för hur omfattande regleringar som kan motiveras.

Vinna debatten

Det får inte bli så att vi bara förmår att vinna debatterna inom redan reglerade/socialiserade sektorer. Vi måste även vinna initiativet och debatten inom områden eller problem som ännu inte är reglerade. Därför utmanar jämställdhetsfrågan.

Det är i och för sig långt ifrån sant att strävandena att uppnå högre jämställdhet mellan könen står fri från politiska regleringar.

Det finns en specifik politik, främst i form av jämställdhetslagen med jämlikhet som vapen, men enligt de socialdemokratiska upphovsmakarna och numera folkpartistiska förvaltarna, är jämställdhetspolitiken bara en del i den, i varierande grad, socialistiska politik i syfte att öka jämlikheten i samhället. Vart femte år upprättar man riktlinjer för de kommande årens arbete. Jämförelsen med de gamla sovjetiska femårsplanerna känns inte alltför avlägsen. I riktlinjerna från 1988, beskrivet i civildepartementets publikation "Jämställdhetspolitiken inför 90-talet", 1988, står följande att läsa:

"Jämställdhetspolitiken skall ligga i linje med den allmänna politiken för jämlikhet. Den positiva utveckling mot jämställdhet som skett under de senaste decennierna har byggt på en framgångsrik politik när det gäller sysselsättning, stöd till barnfamiljerna, utbildning m m. Jämställdhetsmålet skall även i fortsättningen uppnås genom en aktiv fördelningspolitik som inte bara syftar till att minska skillnaderna mellan kvinnor och män utan också till att minska klasskillnaderna i samhället."

Mindre makt och inflytande

Det är viktigt att se hur de politiska ingenjörerna definierar problemen för att pröva om de äger någon politisk giltighet. De har ju privilegiet att göra tolkningen. I civildepartementets ovan nämnda skrift nämns följande brister, eller enligt deras sätt att uttrycka det, hinder för jämställdhet: arbetsmarknaden är starkt könsuppdelad, ungdomars utbildningsval är traditionellt, männen tar för liten del i arbetet med hem och barn samt att kvinnor har mindre makt och inflytande än männen.

Svenska modellen

De orättvisor i samhället som legitimerar jämställdhetspolitiken kan sammanfattas i tre. Ur liberal utgångspunkt äger inga av dessa politisk giltighet, de är med andra ord inte skäl för politiska åtgärder. Det intressanta är också att dess orsaker i stor utsträckning står att finna i den svenska

modellen; samma modell som förespås kunna lösa problemen.

Den första orättvisan som anförs är att arbetsmarknaden är könsuppdelad med avseende på yrkesval och lön. Med synsättet att en anställning i grunden är ett avtal mellan arbetsgivaren och den anställda är det irrelevant vilka branscher och yrken kvinnor respektive män väljer att arbeta i. Samma sak är det faktiskt med löneskillnaderna. Vad gäller skillnader i ersättning för utfört arbete är kraven på "lika lön" ett utslag av förlegat rättighetstänkande. Bo Södersten har uttryckt detta mycket talande (DN Debatt 1993-07-26): "Kravet om hela lönen bygger på en orimlig verklighetsuppfattning och på ett missförstånd om hur en marknadsekonomi fungerar. Att kvinnor har 85 procent av männens lön säger ingenting om lönen är rättvis eller ej. Rättvisa löner kan enbart ha en betydelse: det är löner som bestäms av vederbörandes produktivitet".

Förtjänar

I en fri ekonomi bestäms lönerna av utbud och efterfrågan. Människor oavsett kön får den lön de förtjänar. Även om det skulle råda löneskillnader mellan kön som inte är möjliga att relatera till produktivitet eller kompetens blir inte det heller till en politisk uppgift. Arbetsmarknaden består nämligen av fria avtal.

Snarare är det så att den svenska modellen med dess centrala löneförhandlingar och den omfattande offentliga sektorn som arbetsmarknad där kvinnorna

tog plats under 70-talet är orsaken till att kvinnoryrkena idag är låglöneyrken.

Upp till familjen

Den andra orättvisan som anförs är männens bristande ansvarstagande och arbetsinsatser i hemmen. Inte heller detta leder till krav på politiska åtgärder, ty hur en familj väljer att organisera sig måste givetvis vara upp till familjen själv.

Den tredje orättvisan kan sammanfattas i att kvinnor i Sverige saknar inflytande eller i alla fall känner att de gör det. Detta leder inte heller till åtgärder. En av orsakerna till att de känner sig sakna inflytande är deras starka beroende av den offentliga sektorn och att beslutsfattandet inom denna domineras av män. Även här bär den svenska modellen skulden. De svenska kvinnorna (världens mest frigjorda!) har beretts arbete inom den offentliga omsorgen där de dels inte haft nämnvärda påverkansmöjligheter på arbetsplatsen och dels inte haft möjligheten att byta arbetsgivare. Tala om maktlösa arbetsförhållanden!

Men, och här kommer en viktig distinktion, bara för att dessa "orättvisor" inte legitimerar politiska åtgärder (som ändå oftast blir kontraproduktiva) innebär det inte att vi alla inte har ett personligt ansvar.

Kvinnan skall vara stark

Vi blir ärligt upprörda över den sneda könsfördelning vi upplever existerar och kommer därför att som individer ta vårt ansvar. Detta innebär att vi i den mån vi

har möjlighet, kommer att handla så att vår omgivning blir mer jämställd. Vi är nämligen övertygade om att vi får den bästa utvecklingen, på alla områden, om vi kombinerar kvinnliga och manliga egenskaper. Därför vill vi inte heller att de kvinnor som lyckas slå sig fram i vår manliga verklighet skall ha framträdande manliga egenskaper. Vi vill att kvinnor skall vara just kvinnor och att män skall vara just män. För att denna utveckling skall komma till stånd har männen ett minst lika stort ansvar som kvinnorna.

Förskjutet ansvar

På samma sätt som politisk inblandning haft förödande verkan inom många samhällsområden där den saknar en genuin uppgift att fylla skyntas de negativa konsekvenserna även på detta område.

Den kanske allvarligaste effekten av att politikerna sett det som en uppgift, och också tror sig kunna nå varaktiga resultat, är att ansvaret förskjutits från enskilda människor och frivilliga gemenskaper till politiska församlingar. Människor har passiviserats och i den utsträckning feminister och andra förordar lösningar är de nästan uteslutande politiska. Istället för att fråga sig vad de själva kan göra för att påverka sin omgivning och rådande attityder ropar man på politiska beslut. Välfärdsstatens revor blottas även här.

Kvinnofråga

I den mån människor faktiskt försöker påverka sin omgivning och rådande attityder har det nästan bara blivit kvinnor

som gör det. Jämställdhetsfrågan har tyvärr blivit en kvinnofråga. Detta är givetvis av ondo då framsteg bara kan nås genom att hela samhällets värderingar förändras; genom att män och kvinnor nås av insikten att de skillnader som finns mellan könen inte får påverka synen på enskilda individers kompetens. När jämställdhetsfrågan degraderats till en fråga för feministiska grupper riskerar det att leda till motsättningar mellan könen och olika grupper inom könen, ett köns- och klasskampskrig.

Dubbelarbetande

Den svenska modellen med kraftigt offentligt finansierad barnomsorg påstår man möjliggör för kvinnor att kombinera barnafödande med yrkeskarriär. Men erkänner man att kvinnorna fortfarande har huvudansvaret för hemarbetet leder det till slutsatsen att samtidigt som kvinnorna arbetar inom den ordinarie arbetsmarknaden bär de också ett större ansvar för de många sysslor som måste utföras inom hemmet. Vi har fått dubbelarbetande mammor.

Är detta jämställt?

Det är inte heller nog med det. De arbeten kvinnor främst har är låglöneyrken i en offentlig monopolsekter. Vi har fått dubbelarbetande mammor i, ofta slit-samma låglöneyrken i offentlig sektor. Är detta jämställt?

Den svenska jämställdhetspolitiken har dessutom haft förödande effekter på familjebildningen. Den förutsätter väl-

färdsstaten, att kvinnor omgärdas av olika generella system och därigenom bereds möjlighet till förvärvsarbete. Valfärdsstaten har gjort människor till klienter och slagit sönder familjer, då den omöjliggör för familjer att organisera sitt familjeliv efter deras egna förhållanden. De familjer som inte ställer upp på valfärdsstatens preferenser råkar illa ut. De som inte ens långsiktigt kan organisera sina liv därefter slås sönder.

Åskådliggöra vision

Trots den jämställdhetspolitik som bedrivs existerar enligt den gängse uppfattningen, som sagt, fortfarande orättvisor. De som uppmärksammat detta, och de är många, skriker på ännu fler politiska åtgärder. Vi står här inför ett vägval, antingen blir det i ännu högre utsträckning en fråga för politiker att reglera fram konstgjorda lösningar eller så blir det till ett ansvar för var och en av oss. För borgerligheten är jämställdhetsfrågan en stor utmaning. Vi måste kunna åskådliggöra en vision om framtiden, om det civila samhället, där de könsrelaterade skillnaderna är mindre.

Den första frågan som reses är om regeringsskiftet 1991 också följdes av ett skifte i den reella politiken. Knappast! Tvärtom har det blivit värre.

Pappamånad

I ett tal "Regeringens intentioner för fortsatt jämställdhetsarbete" 20 april 1993 lägger jämställdhetsminister Bengt Westerberg ut texten om den borgerliga re-

geringens fortsatta arbete. I talet är han bland annat mycket kritisk till individuell lönesättning, vilket sägs missgynna kvinnor. Han talar sig vidare varm för kvotering "en angelägen åtgärd..." och för minst en så kallad pappamånad i föräldraförsäkringen. Dessutom menar han att en viktig komponent i jämställdhetsarbetet måste vara att slå vakt om den offentligt subventionerade barnomsorgen.

Mest klar är kanske Westerberg i frågan om den generella valfärdspolitikens betydelse: "Det är bland annat för att kvinnornas situation i Sverige inte skall försämrats som jag slår vakt om den generella valfärdspolitiken och om inkomstryggheten i våra försäkringssystem".

Politiska lösningar

Det är tydligt att politikerna rättas jag synas i denna fråga. Trots all den lärdom man sagt sig vunnit av den misslyckade politikerreglerade svenska modellen skriker man efter fler politiska lösningar.

I Sverige har det framförallt kommit att handla om kvotering. Förespråkarna vill kvotera människor efter kön till positioner, det må vara inom politiken, statsförvaltningen eller näringslivet. Detta går stick i stäv med den främsta grundvalen i en marknadsekonomi, kontraktsfriheten.

I den svenska debatten har framförallt tre personer kommit att symbolisera denna nya hårda feminism, nämligen Susan Faludi, Bengt Westerberg och Maria-Pia Boethius. De talar alla om 80-talet som ett svart årtionde för kvinnorna. Susan Faludi hyllar kollektiva

motreaktioner och Bengt Westerberg säger sig vänta på den andra feministiska våg Faludi beskriver i sin uppmärksammade bok "Backlash". Faludi går tveklöst längst, ibland gränsar hon rentav till manshat.

Klasskampspolitik

Dessa tongångar är mycket starka i den svenska debatten. När det exempelvis kommer upp förslag om att underlätta för hushåll att anställa hemhjälp, den så kallade "pigdebatten", då förkastas detta totalt av dem som säger sig kämpa för kvinnan. Dessa kvinnor som ofta går under täckmanteln "Stödstrumporna" vill uppenbarligen inte ha jämställdhet för välutbildade kvinnor med hög lön. Deras politik är mer en klasskampspolitik än ett försök att förbättra kvinnans situation.

Höga skattekilrar

Ett problem är just att det finns så få kvinnor på höga positioner. Detta hänger delvis ihop med det omöjliga i att kombinera karriär med det arbete, som även ett delat ansvar i hemmet förpliktar till. I Frankrike är det exempelvis mycket vanligare med kvinnor på höga positioner än i Sverige. Au-Pairer är en vanlig företeelse i Frankrike. I Sverige omöjliggörs detta för de allra flesta av de höga skattekilarna.

Själv välja

Vi förstår inte resonemanget att det skulle ligga något förnedrande i att ta hand om barn eller att städa. Uppenbarligen är

detta fullständigt accepterat när det sker inom ramen för den offentliga sektorn. De kvinnor som väljer att arbeta som barnflicka eller dylikt har ju faktiskt själv möjlighet att välja. I grund och botten ligger ett misstroende mot kvinnors möjlighet att själv bestämma och ta ansvar. Ofta är det dessa kvinnors attityd dels till män, men än mer till framgångsrika kvinnor som leder till ett ojämlikt samhälle. Det är först när kvinnor lär sig att kunna ta en annan kvinnas framgång som en arbetsplats kan bli jämställd.

Borgerlighet behövs

Denna nya rörelse, som väntar på kollektiva motreaktioner, bär socialismens signum. Skepnaden är ny men idéerna lika föråldrade och destruktiva som alltid. Dessutom ställs kvinnans frigörelse alltid i motsats till starka familjer. Det behövs därför en borgerlighet som vågar ta debatten.

Vad anser då vårt största och mest genuina borgerliga parti, moderaterna? I det nyss antagna handlingsprogrammet *Allsidighetens samhälle* står följande att läsa: "Den lilla världens solidaritet och den stora världens öppenhet formar ett samhälle där varken män eller kvinnor behöver göra avkall på sin identitet. De skilda erfarenheter, personligheter och kompetenser som präglar män och kvinnor tas tillvara så att jämställdhet dem emellan på vars och ens villkor kan förverkligas".

Lika villkor

Det som står i programmet är givetvis

korrekt men för att vi skall kunna vinna debatten räcker det inte att i allmänna termer peka på att alla skall bedömas efter sina kompetenser och inte efter sitt kön.

En viktig distinktion görs dock och det är att jämställdhetsbegreppet inte är statiskt utan att jämställdhet endast kan och måste förverligas på olika människors individuella villkor.

Personligt ansvar

Det allra viktigaste för att det civila samhället skall bli mer jämställt är att det personliga ansvarstagandet ställs i centrum. Alla, vi upprepar, alla som upplever könsorättvisor, måste se det som en uppgift att nå framsteg genom att i högre utsträckning kombinera kvinnliga och manliga egenskaper.

Empowerment

Den enda möjligheten att nå varaktiga förändringar är att människors och samhällets attityder förändras. Detta förutsätter ökad autonomi för och ett ökat ansvarstagande från enskilda individer. Det handlar om att i högre grad lyfta fram förebilder, men också om "empowerment"; att ge det civila samhället kraft.

Vi måste också peka på att i ett fritt samhälle ges familjer möjligheten att or-

ganisera sig på det sätt de önskar. Har man nått insikten om att jämställdhet är något individuellt är bara detta ett stort steg framåt. Tänk själv bara vad det skulle innebära för kvinnors möjlighet att göra karriär om de fick möjlighet till professionell hjälp i hemmet!

Chefspositioner

Med en fri arbetsmarknad ökar kvinnornas möjligheter att välja olika yrken och göra karriär. I en arbetsmarknad fri från regleringar flyttas makten från de stora organisationerna ner till de enskilda företagen. Detta innebär att grupptänkandet kan tyna bort och att människor istället kan bedömas efter sin individuella kompetens. På arbetsmarknader i Europa som är friare har kvinnor också i högre utsträckning chefspositioner.

Långsiktig jämställdhet

Det är utan tvekan så att ett friare samhälle där det civila samhället ges större verkningsområden är det samhälle som har bäst möjligheter att långsiktigt bli mer jämställt. Med denna insikt som grund finns det ingen anledning att låta nyuppkomna feministiska och socialistiska rörelser fritt få spelrum.